
УДК 343.132(477)

Т. О. КУЗУБОВА,

*ад'юнкт кафедри кримінального процесу та організації
досудового слідства факультету № 1*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6488-4971>

ГЕНЕЗИС ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

Досліджено зародження та розвиток правового інституту тимчасового доступу до речей і документів, який об'єднав у собі виїмку, огляд, копіювання документів. Проаналізовано положення Законів про судочинство у справах про злочини та проступки 1857 р., Статуту кримінального судочинства 1864 р., КПК УСРР 1922 р. та 1927 р., КПК України 1960 р., що регламентували порядок застосування виїмки. Запропоновано періодизацію процесу формування тимчасового доступу до речей і документів.

Ключові слова: *тимчасовий доступ до речей і документів, слідчі дії, виїмка, обшук, огляд, судовий контроль, процесуальна незалежність слідчого.*

— — — — —
Kuzubova, T.O. (2017), "Genesis of temporary access to items and documents" ["Генезис тимчасового доступу до речей і документів"], *Pravo i Bezpeka*, No. 3, pp. 74–80.
— — — — —

Постановка проблеми. Процес євроінтеграції неодмінно пов'язаний з імплементацією міжнародних правових норм у національне законодавство, у зв'язку з чим у Кримінальний процесуальний кодекс України введено значну кількість новел. Одною з них став інститут тимчасового доступу до речей і документів,

практика застосування якого свідчить про наявні недоліки законодавчої техніки його регламентації. Зокрема, це багатоетапність і тривалість процедури його здійснення, відсутність прямої законодавчої вказівки на обов'язок складення протоколу за результатами його проведення та інше. Вказане, безумовно, призводить до

затягування процесу доказування у кримінальному провадженні. А в окремих випадках відсутність документальної фіксації результатів проведення тимчасового доступу до речей і документів негативно впливає на допустимість зібраних доказів під час розгляду справи у суді. Вбачається, що шляхи усунення окреслених проблем необхідно відшукувати не тільки в міжнародному законодавстві та новітніх розробках науковців, але й у накопиченому досвіді застосування правового інституту, що йому передував.

Стан дослідження. Проблемні питання тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження досліджували такі вчені, як: А. П. Бущенко, Ю. М. Грошевий, О. М. Гумін, М. П. Климчук, О. І. Коровайко, М. М. Михеєнко, М. А. Погорецький, В. В. Рожнова, С. М. Смоков, О. Ю. Татаров, Л. Д. Удалова, В. І. Фаринник, В. О. Фінагєєв, С. С. Чернявський, О. Г. Шило, В. М. Тertiшник, А. В. Чуб та ін. Проте, незважаючи на значний інтерес до цієї законодавчої новели, прикладні проблеми його застосування свідчать про необхідність комплексного вивчення зазначеного інституту з метою вдосконалення КПК України.

Метою статті є дослідження генезису тимчасового доступу до речей і документів, на підставі чого стане можливим сформулювати пропозиції щодо вдосконалення положень чинного КПК України.

Виклад основного матеріалу. Запровадження будь-якої новели не можливе без вдумливого погляду в минуле. Аналіз законодавчо закріпленої дефініції тимчасового доступу до речей і документів (ч. 1 ст. 159 КПК України) надає можливість виокремити виїмку, як основну процесуальну дію за КПК України 1960 р., яку трансформовано у тимчасовий доступ до речей і документів. Отже, генезис тимчасового доступу до речей і документів доцільно дослідити в контексті еволюції інституту виїмки, який доречно розглядати з часу виокремлення кримінального процесуального права із загального правового масиву.

Так, у 1832 р. Микола I затвердив Звід законів Російської імперії, який декілька разів перевидавався, зокрема у 1842 та 1857 роках [1, с. 107–118]. Як слушно вважає В. М. Тertiшник, серед законів, що увійшли до вказаного Зводу, був і «перший Кримінально-процесуальний кодекс» [2, с. 68], який у першій редакції називався «Про судочинство по злочинах», а у двох останніх – «Закони про судочинство у справах про злочини та проступки» (далі – Закони про ССЗП) [1, с. 107–118].

У зазначених Законах про ССЗП вже простежується правова регламентація застосування процесуальних дій, зокрема обшуку та виїмки. Положення щодо проведення вказаних дій були згруповані у ст. 93–99 глави третьої «Про виїмки та обшуки в домах» розділу другого «Про попереднє слідство» та ст. 199, 200, 201, 209, 210 глави третьої «Про збір доказів» розділу третього «Про формальне слідство» Законів про ССЗП [3, с. 19–20, 38–40].

До того ж уже тоді визначались підстави для проведення обшуку та виїмки. Зокрема, положення ст. 93 Законів про ССЗП закріплювали: «Если местное начальство будет иметь в виду основательное подозрение, или получит ясные доказательства, что в чьем-либо доме скрываются преступники, беглые люди, или поличное, то надлежит отрядить, для обыска и выемки, к означенному дому, вместе с доносителем, надлежащего чиновника с надлежащею командою, снабдив его письменным приказом» [3, с. 19]. Відповідно до положень Законів про ССЗП обшук визначався невідкладною дією та проводився обов'язково у присутності понятих. Аналізом ст. 94–97 Законів про ССЗП доходимо висновку, що виїмка речей і документів розглядалась як дія, що слідувала за їх примусовим пошуком під час обшуку.

Проте у ст. 199, 200, 201, 210 Законів про ССЗП містились положення, що зобов'язували юридичних та фізичних осіб на вимогу поліції видавати їй документи і речові докази, необхідні для встановлення істини у справі під час провадження кримінального слідства, під загрозою притягнення їх до кримінальної відповідальності, як за приховування злочину за ст. 16, 136, 140 «Уложення про покарання». Крім того, приватні маклери були зобов'язані на вимогу начальників місцевих поліцій міст, приватних приставів, квартальних наглядачів показувати їм свої книги (ст. 200 Законів про ССЗП). Кримінальне процесуальне законодавство того часу не зобов'язувало поліцію оформлювати письмову вимогу про надання документів та предметів, що мають значення для розслідування злочину, та не регламентувало складання будь-якого документа за результатами їх вилучення. Однак можемо констатувати, що наведені положення є процесуальним закріпленням проведення виїмки як слідчої дії. Обґрунтовується це тим, що: по-перше, було закріплено мету витребування речей і документів, що є актуальною і дотепер, а саме встановлення істини у кримінальному провадженні; по-друге, було визначено суб'єкта, який мав право вимагати та отримувати речі й документи. Також ст. 74, 197, 208, 209, 211 Законів про

ССЗП визначалось, що сліди та знаряддя злочину, речі, причетні до нього, є доказами у кримінальній справі.

Наступним етапом розвитку інституту виїмки стало затвердження імператором Олександром II Статуту кримінального судочинства (далі – СКС) від 20 листопада 1864 р. [4]. Як зазначив В. М. Тертишник, у цьому досить змістовному законодавчому акті були реалізовані фундаментальні ідеї, які роблять його найпрогресивнішим процесуальним законом того часу, а нерідко слугують джерелом творчих пошуків для вчених сьогодення [2, с. 70], з чим важко не погодитись.

У ст. 105–111, 114 у книзі першій «Порядок провадження у мирових судових установах» і ст. 249, 258–259, 266–267, 270, 357–372, 374–376, 467, 468, 470–472, 475, 491–509 в розділі II «Про попереднє слідство» книги другої «Порядок провадження в загальних судових місцях» СКС містились положення, що стосувалися до процесуальних інститутів обшуку та виїмки.

Як свідчить аналіз зазначеного Статуту, обшуки та виїмки вправі були проводити судові слідчі під час попереднього слідства та мирові судді під час судового розгляду підсудних їм кримінальних проступків, а також поліція за дорученням мирового судді та самостійно у невідкладних випадках безпосередньо після виявлення злочину до прибуття судового слідчого (ст. 105, 249, 258, 259, 266, 267 СКС).

Крім того, відповідно до положень ст. 357 цього Статуту обшуки й виїмки в домах та інших жилих приміщеннях проводились у разі наявності обґрунтованої підозри, що там переховується обвинувачений, заховані знаряддя злочину, речові докази, необхідні для з'ясування істини у справі.

Рішення судового слідчого про проведення обшуку або виїмки не потребувало письмового оформлення (ст. 472 СКС). Однак відповідно до положень ст. 364 СКС володільцю помешкання і понятим необхідно було роз'яснити, у зв'язку з якою справою проводиться обшук і виїмка та з якою саме метою.

Що стосується правил проведення вказаних слідчих дій, то обшук і виїмка проводились у присутності не менше двох понятих та, як правило, вдень. У випадку необхідності вони могли проводитись і вночі, а про причини, які викликали таку невідкладність, мало бути зазначено у протоколі. У разі потреби обшукуване місце можна було оточувати поліцейськими, а за їх відсутності – приватними особами. Слідчий мав право відкривати замкнені приміщення, шафи тощо у разі відмови власника зробити це добровільно, але при цьому він повинен був

уникати зайвого ушкодження майна (ст. 108, 109, 110, 111, 358, 359, 363, 365, 366 СКС).

Отже, як і в Законах про ССЗП, положення дослідженої низки статей ССК передбачали виїмку як один з етапів обшуку.

Привертають до себе увагу положення ст. 267, 270, 368 СКС, що закріплювали обов'язок державних установ, посадових і приватних осіб без затримки видавати судовому слідчому потрібні для провадження слідства письмові та речові докази. У свою чергу, судовий слідчий повинен був здійснювати виїмку та відібрання речових доказів, що мають стосунок до вчиненого злочину або проступку, а також речей, здобутих злочинним шляхом, як тільки йому стало відомо про них. Означені положення, які вже законодавець виклав більш лаконічно й угруповано, ніж у Законах про ССЗП, на наш погляд, стосуються саме формування процесуального інституту виїмки як окремої слідчої дії.

Треба також відмітити, що маклери та нотаріуси на вимогу судового слідчого повинні були показувати йому свої книги. У свою чергу, присяжні повірені були зобов'язані надавати для огляду та виїмки судовому слідчому документи, що передані повіреному з умовою зберігати їх у тайні (ст. 369, 370 СКС).

За результатами як обшуку, так і виїмки складався протокол, в якому обов'язково відображалось: ким, коли, де і яку саме слідчу дію було проведено, що було виявлено, за яких обставин, докладний опис вилученого, а також указувались усі присутні та їх зауваження й заперечення. Протокол зачитувався та підписувався всіма присутніми, а в разі відмови від підпису вказувались причини цього. До того ж особам, у яких були вилучені предмети, що могли стати речовими доказами, судовий слідчий був зобов'язаний, на їх вимогу, надати розписку про вилучення (ст. 371, 376, 467, 468, 470, 471 СКС 1864 р.).

У 1878 році СКС 1864 р. було доповнено статтею 368¹ про огляд та виїмку поштово-телеграфної кореспонденції [5, с. 352–353]. Указану слідчу дію було дозволено застосовувати щодо поштово-телеграфної кореспонденції, відправленої від імені або на ім'я особи, стосовно якої порушено кримінальне переслідування, на підставі вмотивованої постанови суду, винесеної за клопотанням судового слідчого.

Отже, можемо констатувати, що в СКС виїмка хоча й була формально пов'язана з обшуком та оглядом, однак основні її риси й ознаки, у сучасному розумінні, вже сформувались.

Револьюційні події 1917 р. та в подальшому воєнні дії наклали свій відбиток на розвиток кримінального процесуального законодавства

України. Докорінні перетворення у політичному, соціальному, економічному житті неодмінно призводять до зміни законодавчої та нормативно-правової бази. У період з 1917 р. по 1922 р. системне кримінально-процесуальне законодавство було фактично відсутнє. Інструкції для народних слідчих від 1919 р. та 1921 р., які діяли на той час, не містили чіткої регламентації проведення слідчих дій, у тому числі виїмки [6, с. 36, 273–304]. Але треба зазначити, що негативний досвід у формуванні правових норм і законодавчих актів, що склався внаслідок об'єктивних обставин, зокрема революційних подій, війни, – це теж досвід, який повинен враховуватись наступними поколіннями.

Важливим етапом у розвитку процесуальної форми виїмки стало затвердження 13 вересня 1922 р. Кримінально-процесуального кодексу УСРР (далі – КПК УСРР 1922 р.), що був уведений в дію з 20 вересня 1922 р. [7]. Процесуальні правила, які регламентували правовий інститут виїмки поряд з обшуком, містились у ст. 178–191 у главі XIV «Обшуки і виїмки» розділу другого КПК УСРР 1922 р.

У положеннях ст. 82 КПК УСРР 1922 р. виїмка визначалась як слідча дія. Заслужують на увагу положення ст. 178 КПК УСРР 1922 р., в яких передбачалось, що слідчий, якщо мав достатні підстави вважати, що в будь-якому приміщенні чи у будь-якої особи знаходяться предмети, що можуть мати значення для справи, ставив вимогу про видачу цих предметів і проводив їх виїмку. У випадку їх невиявлення слідчий відбирав необхідні предмети в примусовому порядку або проводив обшук, про що складав мотивовану постанову. Тобто відповідно до наведених положень, якщо особа добровільно не видала предмет, слідчий у випадку, коли бачив необхідний предмет або достовірно знав, де він знаходиться, вилучав його примусово. Якщо слідчий не знав, де знаходиться необхідний предмет, проводився обшук. Отже, різниця між примусовою виїмкою та обшуком полягала у проведенні слідчим примусового пошуку предмета під час обшуку.

Треба зазначити, що відповідно до положень ст. 179 КПК УСРР 1922 р. за вимогою слідчого державні установи, посадові та приватні особи, організації, об'єднання зобов'язані були пред'являти та видавати документи, предмети або їх копії.

Відповідно до положень ст. 180, 182, 183, 185–188 КПК УСРР 1922 р. загальні правила проведення обшуку та виїмки включали таке. Обшуки та виїмки, окрім випадків, що не терпіли зволікання, проводились удень у присутності понятих і особи, яка займає це приміщення, або

її родичів, або сусідів, або представника установи. Слідчий, приступаючи до обшуку чи виїмки, зобов'язаний був оголосити свою постанову або постанову суду з цього приводу. Під час проведення обшуку та виїмки слідчий повинен був обмежуватись відбиранням лише тих документів і предметів, що мали безпосередній стосунок до справи. Усі відібрані під час обшуку чи виїмки документи та предмети мали бути пред'явлені понятим, а також присутнім особам і перераховані в особливому описі, що складався на місці обшуку або виїмки й долучався до протоколу. Документи та предмети, відібрані під час обшуку або виїмки, опечатувались негайно на місці обшуку або виїмки. Всякого роду заяви і претензії з приводу проведених обшуку або виїмки мали бути занесені у протокол. Копія протоколу та опису видавалась особі, котру обшукували, або її родичам. При тому правила складання протоколу слідчих дій були чітко сформульовані у ст. 82 КПК УСРР 1922 р.

Отже, можемо констатувати, що процесуальна форма виїмки у КПК УСРР 1922 р. набула досить сучасного вигляду та була для того часу доволі чітко регламентована.

У подальшому історичні події зумовили ухвалення в 1927 р. нового КПК УСРР (далі – КПК УСРР 1927 р.) [8, с. 3–4]. Положення про обшуки та виїмки були згруповані у ст. 173–185 у розділі 14 КПК УСРР 1927 р. Процесуальний порядок здійснення виїмки та фіксування результатів її проведення залишились таким же, як у попередньому КПК УСРР, з додаванням до них низки уточнюючих правил.

Однак докорінно змінилась гіпотеза процесуальної форми слідчої дії виїмки. Зокрема, спростилась підстава її проведення, аж до формулювання «коли треба». Так, положеннями ст. 173 КПК УСРР 1927 р. передбачалось, що слідчий, коли було треба вчинити у будь-якому приміщенні або в будь-якої особи трус або виїмку речей, що мали або могли мати вагу для справи, складав про це вмотивовану постанову і вимагав видати речі, вчиняючи, коли треба, трус або виїмку примусово.

У зв'язку з ухваленням 25 грудня 1958 р. Основ кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік [9, с. 40–41] з 1 квітня 1961 р. було введено в дію новий КПК Української РСР (далі – КПК України 1960 р.) [10]. Отже, вказаний Кодекс діяв більш ніж півстоліття, а за часи самостійності України – майже 22 роки, що викликає до нього науковий і практичний інтерес.

Протягом дії КПК України 1960 р. науковці характеризували виїмку як слідчу дію, під час здійснення якої примусово вилучаються без

попереднього їх пошуку предмети чи документи, що мають значення для кримінальної справи, якщо є точні дані, що вони знаходяться у певної особи чи в певному місці [11, с. 309]. Панувала ще така думка, що виїмка, як і обшук, є засобом збирання нових доказів або перевірки тих, що вже є в розпорядженні слідчого [12, с. 231], із чим ми цілком погоджуємося.

Підстави і порядок застосування виїмки поряд з обшуком були регламентовані ст. 177–189 у главі 16 «Обшук і виїмка» в розділі другому «Порушення кримінальної справи, дізнання і попереднє слідство» КПК України 1960 р. [13, с. 77–82]. Аналіз положень зазначених статей дає змогу констатувати, що основні правила застосування виїмки були запозичені з попередніх КПК УСРР 1922 та 1927 рр., однак ці правила були доповнені та деталізовані в КПК України 1960 р.

Із практичної точки зору цікавою є ч. 1 ст. 178 КПК України 1960 р., в якій уперше було виокремлено правову підставу проведення виїмки, а саме: наявність у слідчого точних відомостей про те, що предмети й документи знаходяться у конкретної особи або у певному місці.

Узагальнивши положення КПК України 1960 р. у першій редакції, що регламентували порядок проведення виїмки, робимо декілька висновків. По-перше, слідчий мав процесуальну самостійність, тобто виїмка проводилась за його постановою. По-друге, порядок застосування виїмки забезпечував негайне отримання слідчим речей і документів, які мали значення для кримінальної справи, що, у свою чергу, забезпечувало швидке прийняття рішень у кримінальній справі з урахуванням отриманих доказів. По-третє, заборона розголошувати обставини особистого життя (ст. 185 КПК України 1960 р.) та вимога вилучати лише предмети й документи, які мають значення для справи, а також цінності і майно обвинуваченого або підозрюваного з метою забезпечення цивільного позову або можливої конфіскації майна (ч. 1 ст. 186 КПК України 1960 р.), в разі їх неухильного виконання слідчим, забезпечували мінімально необхідний для здійснення правосуддя ступінь обмеження права особи на власність та невтручання в особисте життя. По-четверте, законодавчо закріплена вимога ідентифікувати вилучені речі й документи шляхом їх перелічення у протоколі виїмки чи в доданому до нього описі із зазначенням їх назви, кількості, міри, ваги, матеріалу, з якого вони виготовлені, та індивідуальних ознак (ч. 2 ст. 186 КПК України 1960 р.) надійно забезпечувала допустимість вилученого як доказів, а також гарантувала право власності особи на вилучені речі

й документи в разі вирішення питання про їх повернення володільцю.

Упродовж дії КПК України 1960 р. у процесуальну форму здійснення виїмки неодноразово вносилися зміни, з яких найсуттєвіші – з 2001 р. по 2011 р. За вказаний період було поширено судовий контроль за проведенням виїмки на такі види документів і речей: матеріальні носії секретної інформації; документи виконавчого провадження; документи, що містять банківську таємницю; оригінали первинних фінансово-господарських документів; оригінали бухгалтерських документів; кореспонденцію; інформацію, зняту з каналів зв'язку. До того ж судовий контроль було введено щодо застосування примусової виїмки з житла чи іншого володіння особи, тобто за ознакою належності приміщення, де знаходяться будь-які речі й документи, що підлягають виїмці [13; 14].

З огляду на викладене можемо зробити висновки, що процесуальна форма виїмки в останній редакції поєднала в собі тривалу процедуру судового контролю при вилученні низки речей і документів, визначених законодавцем відповідно до напряму розвитку держави, та збереження процесуальної самостійності слідчого щодо виїмки за його постановою усіх інших речей і документів. Указане забезпечувало на стадії досудового слідства баланс між принципами таємниці спілкування, недоторканності житла чи іншого володіння особи, недоторканності права власності та вимогою щодо швидкості й оперативності проведення розслідування.

Разом зі вступом у дію 19 листопада 2012 р. Кримінального процесуального кодексу України до кримінального процесуального права України увійшов новий правовий інститут – тимчасового доступу до речей і документів.

Так правовий інститут виїмки, що зароджувався поряд з обшуком та усною вимогою про надання речей і документів, що мають значення для встановлення істини щодо вчиненого злочину, трансформувався в інститут тимчасового доступу до речей і документів, регламентований чинним КПК України, з додаванням до нього процесуальних дій огляду і зняття копій. На нашу думку, означена комплексність досліджуваного правового інституту породжена наданням стороні захисту права його застосування. Вказане здійснено законодавцем на виконання однієї із засад судочинства, а саме змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості (п. 3 ч. 2 ст. 129 Конституції України) [15].

При цьому за нетривалий час дії цього нового правового інституту вже внесено зміни до

порядку його застосування. Із 5 квітня 2015 р. вступила в дію заборона вилучати тимчасовим доступом до речей і документів електронні інформаційні системи або їх частини, мобільні термінали систем зв'язку [16].

Висновки. Кримінально-процесуальний інститут виїмки та, відповідно, тимчасового доступу до речей і документів має майже 200-річну історію. Можемо виділити три основні етапи становлення, розвитку та вдосконалення виїмки та тимчасового доступу до речей і документів: 1) формування процесуального інституту виїмки: від виокремлення кримінально-процесуального права в самостійну галузь права, тобто з 1832 р. до ухвалення КПК УСРР 1922 р.; 2) удосконалення правового інституту

виїмки: протягом дії КПК УСРР 1922, 1927 рр. та КПК України 1960 р.; 3) перетворення виїмки у тимчасовий доступ до речей і документів та вдосконалення його: з ухвалення чинного КПК України 2012 р. дотепер.

З огляду на історичний досвід застосування виїмки, на нашу думку, вирішити низку проблемних питань, що виявила практика застосування тимчасового доступу до речей і документів, можливо розмежуванням речей і документів на ті, що вилучаються з дозволу слідчого судді, суду, та на ті, що вилучаються за постановою слідчого, а також закріпленням у ст. 165 КПК України вимоги про складення протоколу за результатами проведення тимчасового доступу до речей і документів.

Список бібліографічних посилань

1. Оглавление и другие указатели къ пятнадцатому тому свода законов 1857 года // сводъ законовъ Російской імперіи, повелѣніемъ Государя Императора Николая Перваго составленный. Изд. 1857 г. Т. 15. Законы Уголовные. СПб, 1857. 118 с. разд. паг.
2. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України : підручник. 4-те вид., допов. і перероб. Київ : А.С.К., 2003. 1120 с. (Економіка. Фінанси. Право).
3. Законы о Судопроизводствѣ по дѣлам о преступленіяхъ и проступкахъ // сводъ законовъ Російской імперіи, повелѣніемъ Государя Императора Николая Перваго составленный. Изд. 1857 г. Т. 15. Законы Уголовные. СПб, 1857. 236 с. разд. паг.
4. Уставъ уголовного судопроизводства. Судебные уставы, 20 ноября 1864 года. СПб, 1864. VII, 164 с. разд. паг.
5. Судебные уставы Императора Александра II съ законодательными мотивами и разъясненіями. Уставъ уголовного судопроизводства. 9-е изд. испр. и доп. по 15-ое февр. 1907 г. СПб, 1907. 998 с.
6. Землянский П. Т. Уголовно-процессуальное законодательство в первые годы Советской власти (на материалах УССР). Киев : Тип. МВД УССР, 1972. 306 с.
7. Уголовно-процессуальный кодекс УССР : утв. постановлением ВЦИК 13.09.1922, с изм. по 1 марта 1925 г. и прил. алф.-предм. указ. и табл. сроков. Харьков : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1925. 119 с.
8. Кримінально-процесуальний кодекс УСРР : в ред. 1927 р. Вид. оф., введ. в дію з 15.09.1927 постановою ВУЦВК від 20.07.1927. Харків : Юрид. вид-во Нарком'юсту УСРР, 1927. 123 с.
9. Советский уголовный процесс / Алексеев Н. С., Бастыркин А. И., Даев В. Г. и др. ; под ред. Н. С. Алексеева, В. З. Лукашевича. Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1989. 472 с.
10. Про затвердження Кримінально-процесуального кодексу Української РСР : закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 28.12.1960 № 1000-05 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000-05/ed19601228> (дата звернення: 13.09.2017).
11. Кримінальний процес : підручник / за ред. Ю. М. Грошевого та О. В. Капліної. Харків : Право, 2010. 608 с.
12. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибітко В. П. Кримінальний процес України : підручник. Київ : Либідь, 1992. 431 с.
13. Уголовно-процессуальный кодекс Украинской ССР : утв. законом Украинской ССР от 28.12.1960 и введ. в действие с 01.04.1961. Киев : Гос. изд-во полит. лит. УССР, 1961. 213 с.
14. Кримінально-процесуальний кодекс України: закон України від 28.12.1960 № 1001-05 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-05> (дата звернення: 19.09.2017).
15. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/paran4363#n4363> (дата звернення: 23.09.2017).
16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція) : закон України від 12.02.2015 № 191-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-19> (дата звернення: 24.09.2017).

Надійшла до редколегії 20.11.2017

КУЗУБОВА Т. А. ГЕНЕЗИС ВРЕМЕННОГО ДОСТУПА К ВЕЩАМ И ДОКУМЕНТАМ

Исследовано зарождение и развитие правового института временного доступа к вещам и документам, который объединил в себе выемку, осмотр, копирование документов. Проанализированы положения Законов о судопроизводстве по делам о преступлениях и проступках 1857 г., Устава уголовного судопроизводства 1864 г., УПК УССР 1922 г. и 1927 г., УПК Украины

1960 г., регламентировавших порядок производства выемки. Предложена периодизация процесса формирования временного доступа к вещам и документам.

Ключевые слова: временный доступ к вещам и документам, следственные действия, выемка, обыск, осмотр, судебный контроль, процессуальная независимость следователя.

KUZUBOVA T. O. GENESIS OF TEMPORARY ACCESS TO ITEMS AND DOCUMENTS

The author has emphasized on a novelty for the criminal procedural legislation of Ukraine of such a measure to ensure criminal proceedings, as temporary access to items and documents. It has been stressed that temporal access to items and documents combines seizure, review, and copying of documents. The author has singled out the seizure as the main procedural action under the Criminal and Procedural Code of Ukraine of 1960, which is transformed into the current Criminal Procedural Code of Ukraine into the temporary access to items and documents.

The author has analyzed the provisions of the laws on the judiciary in cases on crimes and misdemeanors of 1857, the Statute of the Criminal Procedure of 1864, the Criminal and Procedural Code of Ukrainian SSR of 1922 and 1927, the Criminal and Procedural Code of Ukraine of 1960, which regulated the procedure of applying the seizure.

The author has provided scientific definition of the seizure that was formed during the times of the Criminal and Procedural Code of Ukraine of 1960. The author has singled out the initial general rule for conducting the seizure by the decree of an investigator, that is, the person who conducted the pre-trial investigation. It has been determined that from 2001 to 2011 the judicial control over the conduction of the seizure of items and documents was extended to the following types of documents and items: material carriers of secret information; documents of executive proceedings; documents containing bank secrecy; originals of primary financial and economic documents; originals of accounting documents; correspondence; information extracted from communication channels. Besides, judicial control was imposed on using the forced seizure from the housing or other property of a person, that is, on the basis of the location of the premises, where there were any items and documents that were subject to the seizure.

The emphasis has been paid on the positive rules of applying the seizure, including the balance between judicial control regarding the seizure of the types of items and documents determined by the legislation and the procedural independence of an investigator while seizing all other items and documents.

The author has offered the periodization of the process of forming the temporary access to items and documents. Some propositions have been made to improve the provisions of the current Criminal Procedural Code of Ukraine, which regulate the use of the temporary access to items and documents.

Keywords: temporary access to items and documents, investigative actions, seizure, search, review, judicial control, procedural independence of an investigator.